

Finanšu ministrija pabeigusi UIN reformas izvērtēšanu 1/6/24

Direktore nodokļu konsultāciju nodaļā, PwC
Latvija
Vita Sakne

Veicot nodokļu reformu Latvijā, no 2018. gada 1. janvāra tika mainīta uzņēmumu ienākuma nodokļa (UIN) maksāšanas sistēma. Sešus gadus pēc jaunās sistēmas ieviešanas Finanšu ministrija (FM) ir izvērtējusi UIN reformu un sagatavojuusi materiālu "UIN reformas ietekmes izvērtējums 2018.-2023. gadā un piedāvātais tālākās rīcības scenārijs". Šajā rakstā - īsi par FM veiktā izvērtējuma mērķi, saturu un galvenajiem secinājumiem.

Izvērtējuma mērķis un saturs

Materiāls ir izstrādāts kā pamats nodokļu politikas uzstādījumiem, kas tiks ietverti valsts nodokļu politikas pamatnostādnēs 2024.-2027. gadam, kuras plānots izstrādāt līdz šā gada 31. maijam, un sniedz plašu, datu analīzē balstītu ieskatu UIN reformas rezultātos.

Izvērtējumā tiek analizēti tādi būtiski rādītāji kā uzņēmumu pašu kapitāls, rentabilitāte un peļnas rādītāji. Papildus aplūkoti arī citi uzņēmējdarbību ietekmējošie rādītāji, piemēram, darbaspēka izmaksas un eksporta tirgus rādītāji. Analīze ietver arī vairāku šo rādītāju salīdzinājumu Baltijas valstīs, Polijā un vidēji ES, kā arī nozaru un uzņēmumu struktūras dalījumā. Tieki aplūkota arī UIN reformas ietekme uz valsts budžeta ieņēmumiem.

Materiāls "UIN reformas ietekmes izvērtējums 2018.-2023. gadā un piedāvātais tālākās rīcības scenārijs", kurā ir iekļauts izvērsts izvērtējums un plaša statistikas sadaļa, pieejams FM mājaslapas sadaļā "Informatīvie ziņojumi un pētījumi".

Galvenie secinājumi

UIN 2018. gada reformas mērķis bija uzņēmumu rentabilitātes un produktivitātes paaugstināšana – uzlabot uzņēmumu finanšu rādītājus, tostarp pašu kapitālu, lai veicinātu investīcijas caur kreditēšanas pieejamības palielināšanos.

Apkopotā statistika rāda, ka uzņēmumu pašu kapitāls pieaug (2021. gadā sasniedzot 94% uzņēmumu ar pozitīvu pašu kapitālu), taču mazinās kopējā saistību daļa. UIN reformas veikšanas brīdī tika pieņemts, ka, uzlabojoties uzņēmumu finanšu rādītājiem, palielināsies kreditēšanas pieejamība. Taču FM secinājusi, ka uzņēmumi tomēr izmanto pašu līdzekļus uzņēmējdarbības finansēšanai un kredītu loma uzņēmumu finansējumā ir sarukusi. Šī tendence ir īpaši izteikta ilgtermiņa kredītu jomā, jo īstermiņa saistību apjoms ir palicis samērā nemainīgs. Tādējādi veiktā analīze liecina, ka pašreizējais UIN regulējums Latvijā veicina reinvestētās peļnas uzkrāšanos, bet pašu kapitāla līmenis pret IKP joprojām ir zems salīdzinājumā ar ES. Savukārt kopējais produktivitātes līmenis Latvijā krietni atpaliek no Lietuvas un Igaunijas ar būtiskām atšķirībām nozaru griezumā.

Pēc UIN reformas ir ievērojami pieaudzis uzņēmumu tekošā gada nesadalītās peļnas apmērs. No kopumā

negatīva peļņas rādītāja (-1682 miljardi eiro) 2014. gadā Latvijas uzņēmumi pēc 2021. gada rezultātiem nesadalītajā peļnā bija uzkrājuši nedaudz vairāk par 6 miljardi eiro.

Mainot UIN režīmu, jau tika paredzēts, ka samazināsies budžeta ieņēmumi, jo par peļņu līdz 2017. gada 31. decembrim nodoklis jau ir samaksāts, bet visa peļņa vēl nebija sadalīta dividendēs. Izvērtējumā norādīts, ka līdz 2017. gada 31. decembrim uzkrātās peļņas apmērs bija ap 10 miljardi eiro. Taču arvien vairāk tiek sadalīta pēc reformas gūtā peļņa, tādēļ UIN ieņēmumi ik gadu aug. Piemēram, 2023. gada jūnijā dividendes izmaksājuši un UIN samaksājuši 8518 nodokļu maksātāji, kas ir par 27% vairāk nekā 2022. gada jūnijā, samaksājot 121,3 miljonus eiro (2022. gada jūnijā 44,3 miljonus eiro). Līdz ar to no 2018. gada līdz 2023. gadam UIN ieņēmumi ir auguši, sasniedzot 1,16% no IKP. Vienlaikus šajā rādītājā Latvija būtiski atpaliek no kaimiņvalstīm un ES vidēji, kur UIN ieņēmumi veido 2,9% no IKP.

Materiālā kā alternatīvs UIN attīstības scenārijs tiek izvērtēta arī iespēja atgriezties pie klasiskā modela, kas paredz UIN piemērošanu ikgadējai uzņēmuma peļnai. Izvērtējumā norādīts, ka fundamentāla UIN pamatprincipu maiņa neilgā laikā pēc iepriekšējās reformas var norādīt uz uzņēmējdarbības vides nestabilitāti un negatīvi ietekmēt investoru uzticību. Līdz ar to, lai nodrošinātu reformas mērķa sasniegšanu, nepieciešams saglabāt esošo UIN sistēmu ar jau Saeimas apstiprinātajām izmaiņām. Atgādinām, ka pēdējās būtiskās UIN likuma izmaiņas nosaka ar 2024. gadu UIN papildu maksājumu (piemaksas veidā) kredītiestādēm un patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniedzējiem, kas pēc būtības paredz UIN samaksu par pārskata gada peļņu. Savukārt vidējā termiņā būtu nepieciešams veikt atkārtotu UIN reformas rezultātu izvērtējumu, īpaši vērtējot uzņēmumu pašu kapitāla attīstību un reinvestētās peļņas apjomus.